

UNIVERZITA KARLOVA

HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Alternativní postupy při řešení rozvodové problematiky

Alternative methods of solving divorce issues

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

PaedDr., Mgr. Hana Žáčková

Autor:

Nikola Štefanová

Praha 2019

Poděkování

Ráda bych poděkovala paní PaedDr., Mgr. Haně Žáčkové za užitečné a věcné rady a odbornou pomoc při zpracování mé bakalářské práce. Zároveň bych ráda poděkovala sociálním pracovníkům, kteří byli ochotni mi poskytnout rozhovory do mé bakalářské práce.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou práci „Alternativní postupy při řešení rozvodové problematiky“ vypracovala samostatně. Dále prohlašuji, že všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

Nikola Štefanová

Anotace

Bakalářská práce s názvem Alternativní postupy při řešení rozvodové problematiky se zabývá představením jednotlivých tradičních a alternativních postupů při řešení rozvodové problematiky. Bakalářská práce se člení do pěti kapitol. V prvních čtyřech kapitolách jsou blíže specifikovány jednotlivé pojmy související s danou problematikou a v páté části s názvem Metodologie jsou pak uvedeny rozhovory se sociálními pracovníky z orgánů sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD), které jsou následně analyzovány a vyhodnoceny.

Cílem této bakalářské práce je zjistit, zda sociální pracovníci z OSPOD používají při své práci i alternativní postupy při řešení rozvodové problematiky.

Klíčová slova

Rodinná terapie, párová terapie, mediace, cochemská praxe, rodičovský plán

Annotation

The bachelor work called Alternative methods of solving divorce issues deals with introduction of traditional and alternative methods of solving divorce issues. The bachelor work is divided into five chapters. In the first four chapters are specified each concepts related with the issue and in the fifth part called Methodology there are interviews with social workers from authority for social and legal protection of childre (OSPOD in czech), which are subsequently analyzed and evaluated.

The aim of this bachelor work is to find out, if the social workers use alternative methods of solving divorce issues.

Keywords

Family therapy, pair therapy, mediation, cochem practice, parental plan

Obsah

OBSAH	5
SEZNAM ZKRATEK	6
ÚVOD.....	7
1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	9
1.1 Rodina.....	9
1.2 Manželství.....	10
1.3 Rozvod manželství.....	12
1.3.1 Rozvodové řízení.....	15
2 TRADIČNÍ POSTUPY	17
2.1 Manželská a párová terapie.....	17
2.2 Rodinná terapie	20
2.3 Mediace.....	21
3 ROZVOD MANŽELSTVÍ A DĚTI.....	24
3.1 Řízení o úpravě poměrů k nezletilému dítěti	25
3.2 Orgán sociálně-právní ochrany dětí	26
4 ALTERNATIVNÍ POSTUPY	28
4.1 Cochemský model.....	28
4.2 Rodičovský plán	30
5 METODOLOGIE	31
5.1 Řízené rozhovory	32
5.2 Výběr dotazovaných	33
5.3 Jednotlivé rozhovory.....	33
5.4 Analýza rozhovorů.....	38
5.5 Kazuistiky	39
5.6 Shrnutí.....	46
5.7 Diskuze	48
ZÁVĚR	50
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A DALŠÍCH ZDROJŮ	52
PŘÍLOHY	1
UKÁZKOVÝ ROZHOVOR.....	1

Seznam zkratk

OSPOD	- orgán sociálně-právní ochrany dětí
Tzv.	- takzvaný/á, takzvaně
Č.	- číslo
Sb.	- sbírky
ZŘS	- zvláštní řízení soudní
Atd.	- a tak dále
Nezl.	- nezletilá/ý
Apod.	- a podobně
MŠ	- mateřská škola

Úvod

Tato bakalářská práce s názvem Alternativní postupy při řešení rozvodové problematiky, jak už název napovídá, se zabývá primárně rozvodovou problematikou řešenou sociálními pracovníky z orgánů sociálně-právní ochrany dětí OSPOD.

Sociální pracovníci používají při řešení rozvodové problematiky hned několik postupů, já jsem se ale zaměřila i na postupy, které jsou právě k těmto tradičním postupům alternacemi.

Součástí této bakalářské práce jsou rozhovory se sociálními pracovníky z OSPODů na menších městech a z OSPODů v Praze, abych ukázala i porovnání používaných postupů v této rovině. Nakonec problematiku dokreslím případovými studii neboli kazuistikami, které budou obsahovat jednotlivé postupy při řešení rozvodové problematiky na OSPOD.

Téma bakalářské práce jsem si vybrala, protože mě problematika rozvodu zajímá a baví, a to jak z pohledu sociálního, tak z pohledu právního. Ovšem tuto bakalářskou práci píši z pohledu sociálního pracovníka, nikoliv právníka. Proto specifikaci rozvodu manželství a rozvodového řízení uvádím jen krátce a více se věnuji jednotlivým postupům při řešení této problematiky.

Ve své bakalářské práci nejprve uvádím základní pojmy, které se celé problematiky týkají a se kterými budu nadále pracovat. Tyto se dělí do čtyř kapitol s názvy Vymezení základních pojmů, Tradiční postupy, Rozvod manželství a děti a Alternativní postupy.

Dále pak v metodologii bakalářské práce, která je uvedena v části bakalářské práce, jež nese stejný název Metodologie, uvádím rozhovory s jednotlivými sociálními pracovníky z orgánů sociálně-právní ochrany dětí, které vypovídají o dané problematice, a tyto rozhovory analyzuji a porovnám. Nakonec celou problematiku dokreslím ještě kazuistikami z jednotlivých případů.

Cílem této bakalářské práce je zjistit, zda pracovníci OSPOD používají ve své práci při řešení rozvodových situací i alternativní modely. Dále pak blíže představit tyto jednotlivé postupy, vznikající jako alternativa k tradičním postupům, které se běžně využívají.

Následně pak porovnat jednotlivé postupy využívané sociálními pracovníky z Prahy a menších měst.

Na závěr pak uvedu krátké zamyšlení nad novelou zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, který je nadřazeným právním předpisem k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

1 Vymezení základních pojmů

Tato část bakalářské práce, která nese název Vymezení základních pojmů, se zabývá jednotlivými pojmy, které souvisí s danou problematikou, tedy s postupy využívanými na orgánech sociálně-právní ochrany dětí při řešení rozvodové problematiky.

Pro komplexní pochopení celé problematiky začínám od pojmu rodina, který blíže specifikuji a představuji definici rodiny, která je důležitá pro tuto práci. Protože bakalářská práce představuje postupy při řešení rozvodové problematiky, zabývám se též otázkou rozvodu a celkově rozvodovým řízením.

1.1 Rodina

Podle Matouška je rodina v dnešní době dost zanedbávanou a podceňovanou institucí. Na vrch se staví spíše jedinec, který ve své podstatě náleží hned do několika rodin.¹

Dnes už není primárním cílem člověka zakládat rodiny, ale spíše se dobře uchytit na pracovním trhu a vybudovat si kariéru, až teprve potom se člověk uchyluje k budování rodinného zázemí. Není divu, dnešní společnost dle mého názoru, příliš nepodporuje mladé rodiny.

Život v rodině spolu též nese spoustu konfliktů, které dnešní společnost činí stále intenzivnějšími a naléhavějšími. Společně s tím, že lidé velmi z pohodlně, narostla ve společnosti též velká rozvodovost, která také mnohdy odrazuje k zakládání rodin. Ale teď už zpět k samotné rodině.²

Pojem rodina je vlastně velmi těžko definovatelný. Dříve byla chápána rodina jako soužití dvou generací, tedy rodičů a dětí, mohli jsme ji chápat i jako rodinu, kde je vícegenerační soužití.³

---

¹ MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny v kontextu plánování péče*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-739-8. Str. 12.

² TEYBER, Edward. *Helping children cope with divorce*. Přeložili CHALOUPKA, Lukáš a Dagmar BREJLOVÁ. *Děti a rozvod. Návrat domů*, 2007. ISBN 978-80-7255-163-7. Str. 8.

³ MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. Praha: Slon, 2006. ISBN 978-80-86429-87-8. Str. 23.

Dnes už se ale nemůžeme opírat o příbuzenství nebo uzavírání manželství. Dnes je to spíše o citových vazbách. Protože rodina mohou být pouze dvě osoby a nemusí být spojeni manželským svazkem nebo pokrevně. Nemusí to být už ani lidé opačného pohlaví a dokonce ani nemusí mít vlastní děti, aby se mohlo jednat o rodinu.⁴

„Tradiční pojem rodina nutně dostává široký a neostrý význam. V současnosti totiž v zemích patřících do naší civilizace souběžně existuje množství forem rodinného soužití zahrnující všechny myslitelné kombinace biologického příbuzenství, legalizovaných i nelegalizovaných vztahů mezi dospělými i mezi dospělými a dětmi či mezi samotnými dětmi.“⁵

Vzhledem k tomu, že se tato bakalářská práce odvíjí od rozvodu manželství a protože v našem státě je zatím povoleno manželství jen pro osoby opačného pohlaví, budeme chápat rodinu jako společenství osob, tedy muže a ženy, svázané manželským svazkem a jejich biologické potomky.

1.2 Manželství

Manželství je trvalým svazkem muže a ženy, který vzniká dle náležitostí zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (občanský zákoník). O manželství můžeme též hovořit jako o statusovém právním vztahu muže a ženy, který mezi nimi vznikl jako právní pouto.⁶

Základní zásady manželství jsou založeny na dobrovolnosti, monogamii, rovnosti, autonomii vůle, trvalosti, vzájemné solidaritě, rozlučitelnosti a ochraně slabší strany. Podle zákona je hlavním účelem manželství založení rodiny. Dále pak řádná výchova dětí a vzájemná soudržnost.⁷

---

⁴ MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny v kontextu plánování péče*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-739-8. Str. 13.

⁵ MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny v kontextu plánování péče*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-739-8. Str. 13.

⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka, KRÁLÍČKOVÁ, Lenka, WESTPHALOVÁ a další. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. Str. 46.

⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka, KRÁLÍČKOVÁ, Lenka, WESTPHALOVÁ a další. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. Str. 45.

Náš právní řád stanoví pro uzavření manželství několik náležitostí a předpokladů, které musí snoubenci naplnit, aby mohlo být manželství uzavřeno. Jsou jimi primárně osobní předpoklady, zde vlastně hovoříme o předpokladech k uzavření manželství jako takových. Další náležitostí je sňatečné prohlášení, kdy zákon stanovuje, jak má být sňatečné prohlášení provedeno, aby mohlo manželství vzniknout. A konečně pak formální náležitosti sňatku, to jsou vlastně náležitosti celého procesu uzavření manželství.⁸

Pojďme se podívat na jednotlivé náležitosti a předpoklady podrobně. Když budeme v první řadě hovořit o osobních předpokladech, jsou to vlastně takové předpoklady, které nebrání snoubencům, aby mohli uzavřít manželství.

Jedná se tedy o to, že snoubenci jsou plně svéprávní, což znamená, že jsou starší osmnácti let a nejsou na své svéprávnosti ani nijak omezeni. Nesmí již být ženatí nebo vdaní, protože v České republice není bigamie povolena. A také nesmějí být snoubenci v přímém příbuzenství.

Náležitosti sňatečného prohlášení nám též upravuje občanský zákoník, jako ostatně vše, co je s manželstvím spojeno a jedná se o to, že prohlášení obou manželů musí být svobodným a úplným souhlasným projevem vůle si druhého snoubenci vzít za manžela nebo manželku.

Myslím, že už jsme se všichni setkali s tím, že oddávající pokládá snoubencům otázku, zda vstupují dobrovolně do manželství se zde přítomným ženichem nebo zde přítomnou nevěstou a následovala kladná odpověď.

Poslední náležitostí pro to, aby mohlo být podle zákona manželství uzavřeno, je náležitost samotného sňatečného obřadu. U nás v republice nalézáme dvě formy pro uzavření manželství.

Jsou jimi občanský a církevní sňatek. Občanský sňatek uzavíráme před orgánem veřejné moci, většinou je jejím zástupcem starosta a církevní sňatek uzavíráme před orgánem církve.

---

⁸ ZUKLÍNOVÁ, Michaela, Jan, DVOŘÁK, Jiří, ŠVESTKA a další. *Občanské právo hmotné*. Svazek 2. Díl druhý: Rodinné právo. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. ISBN 978-80-7478-325-8. Str. 27.

Výše jsme si uváděli tři základní předpoklady a podmínky pro uzavření manželství v České republice, náš právní řád ovšem upravuje i podmínky, kdy nelze manželství uzavřít.

Těmito podmínkami je samozřejmě nezletilost a nespěvnost, tedy jedná se zde o osobu mladší osmnácti let, která není plně svéprávná, nemůže tedy právně jednat, dále je to i omezená svéprávnost, již výše zmiňovaná bigamie či registrované partnerství, příbuzenství a patří sem také poručenství, pěstounství a svěřenectví.⁹

Pokud by bylo manželství i přes tyto překážky uzavřeno, bude prohlášeno za neplatné.

1.3 Rozvod manželství

Manželství je tedy trvalým svazkem muže a ženy, jehož vznik je právně upraven v občanském zákoníku. V občanském zákoníku je také upraven zánik manželství. Jednou z těchto forem zániku manželství je právě rozvod manželství.

Pojďme si ale nejprve stručně představit zbylé formy zániku manželství.

Manželství může zaniknout též ještě smrtí či prohlášením za mrtvého jednoho z manželů, změnou pohlaví a již zmiňovaným rozvodem manželství.

„I když zákon o tomto výslovně nemluví, přece se předpokládá, že manželství – jako trvalý svazek – zásadně skončí smrtí manžela. Smrt člověka totiž představuje zánik jeho právní osobnosti.“¹⁰

V okamžiku, kdy je jeden z manželů prohlášen za mrtvého, postupuje se vlastně stejně, jako kdyby zemřel. Pokud by se prohlášený za mrtvého znovu objevil a zjistilo se, že žije, toto prohlášení neplatí, ale manželství už nebude obnoveno.

I v případě změny pohlaví jednoho z manželů manželství zaniká. Náš právní řád totiž nepodporuje stejnopohlavní manželství.

---

⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ, Lenka WESTPHALOVÁ a další. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. Str. 49.

¹⁰ ZUKLÍNOVÁ, Michaela, Jan, DVOŘÁK, Jiří, ŠVESTKA a další. *Občanské právo hmotné*. Svazek 2. Díl druhý: Rodinné právo. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. ISBN 978-80-7478-325-8. Str. 42.

Posledním důvodem pro zánik manželství a zároveň důvodem, který nás bude nejvíce zajímat, je rozvod manželství.

K rozvodu manželství však dojde až tehdy, kdy si manželé urovnají všechny své společné poměry. Jedná se o poměry majetkové a otázky společného bydlení.

A v případě, že mají manželé nezletilé děti, jedná se též o poměry k těmto dětem. Pokud své poměry nemají vyřešené, soud manželství nerozvede.

Manželství u nás může být rozvedeno jen, pokud je zjištěn kvalifikovaný rozvrat manželství. V praxi to znamená, že manželství musí být trvale, hluboce a především nenapravitelně rozvráceno a jeho obnovení už nelze očekávat. Soud tento kvalifikovaný rozvrat musí zjistit, aby mohl manželství rozvést.¹¹

Ale to by nebylo právo, kdyby neumožňovalo ještě jinou variantu. A taky, že ano. Touto variantou je takzvaný (tzv.) rozvod bez zjišťování příčin rozvratu manželství. Tento typ rozvodu je pro soudce nejjednodušší. Jedná se vlastně o tzv. rozvod dohodou.

V praxi to znamená, že manželé podali návrh na rozvod manželství společně a předem si upravili všechny své poměry. Mají též upravené i poměry k nezletilému dítěti. Soud pak příčinu rozvratu manželství nezjišťuje a manželství bez zbytečných odkladů rozvede.

Aby nedošlo k nějaké mystifikaci, pojďme si ještě ujasnit, co to vlastně ty příčiny rozvratu, které soudci zjišťují, jsou. Jedná se zejména o porušování manželských povinností, které jsou ukotveny v občanském zákoníku. Je to povinnost manželů spolu žít, být si věrni, respektovat se, pomáhat si a společně pečovat nejen o sebe, ale i o své děti. Oba manželé mají vůči sobě stejná práva a povinnosti a totéž platí i k jejich dětem.¹²

---

¹¹ FRANCOVÁ, Marie a Jana DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 8074785009. Str. 6.

¹² FRANCOVÁ, Marie a Jana DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 8074785009. Str. 6.

Je všeobecným faktem, že zjišťování příčin rozvratu manželství je skutečně obtížné, většinou by bylo jednodušší, kdyby tyto příčiny zjišťoval psycholog a ne soudce. Navíc kvalifikovaný rozvrat manželského svazku nemívá jen jednu příčinu.¹³

Většinou se však jedná o soubor příčin. Je mezi nimi nejčastěji nevěra, nedostatek financí nebo neshody ve výchově nebo si už prostě manželé přestali rozumět.

Rozvod je velmi emocionálně vyčerpávající změnou v životě, zvláště když jsou v manželství děti, o které je třeba pečovat, proto je také rozvod manželství dohodou velmi upřednostňovanou formou.

Pokud se tedy chceme rozvádět, musíme splnit tři základní podmínky, které jsou též stanoveny v občanském zákoníku.

Manželství trvalo alespoň rok a z toho spolu manželé déle než šest měsíců nežijí. Manželé se dohodli na úpravě poměrů svého nezletilého potomka na dobu po rozvodu a soud jejich dohodu schválil.¹⁴

Dále se manželé dohodli na úpravě majetkových poměrů a vyřešili předem otázku bydlení po rozvodu a návrh na rozvod podávají společně nebo se k návrhu jednoho z manželů připojí druhý manžel.¹⁵

Až ve chvíli, kdy jsou tyto podmínky splněny, může soud rozvést manželství bez toho, aby zjišťoval příčiny rozvratu.

Samozřejmě jsou zde i případy, kdy manželství nemůže být rozvedeno. O těchto případech hovoříme jako o tzv. proti-tvrdostranných klauzulích. Jsou to klauzule ve prospěch dítěte a ve prospěch manžela.¹⁶

---

¹³ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ, Lenka WESTPHALOVÁ a další. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. Str. 112.

¹⁴ ZUKLÍNOVÁ, Michaela, Jan, DVOŘÁK, Jiří, ŠVESTKA a další. *Občanské právo hmotné*. Svazek 2. Díl druhý: Rodinné právo. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. ISBN 978-80-7478-325-8. Str. 46.

¹⁵ ZUKLÍNOVÁ, Michaela, Jan, DVOŘÁK, Jiří, ŠVESTKA a další. *Občanské právo hmotné*. Svazek 2. Díl druhý: Rodinné právo. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. ISBN 978-80-7478-325-8. Str. 46.

¹⁶ ZUKLÍNOVÁ, Michaela, Jan, DVOŘÁK, Jiří, ŠVESTKA a další. *Občanské právo hmotné*. Svazek 2. Díl druhý: Rodinné právo. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. ISBN 978-80-7478-325-8. Str. 44.

Paragraf 755 občanského zákoníku nám říká, že manželství nemůže být rozvedeno, pokud je rozvod manželství v rozporu s nejlepším zájmem nezletilého dítěte manželů. Nebo pokud rozvod manželství není v souladu se zájmem toho manžela, který se na rozvratu manželství převážně nepodílel a kterému by mohla být rozvodem způsobena zvláště závažná újma.¹⁷

A pak také v případě, že mají manželé nezletilé dítě, soud manželství nerozvede, dokud nerozhodne o úpravě poměrů tohoto dítěte v době po rozvodu manželství.

Když vezmeme v potaz zájem nezletilého dítěte na zachování manželství jeho rodičů, jedná se o zvláštní důvody, kvůli kterým soud manželství nemůže rozvést. Zvláště závažnými důvody v tomto případě může být vážné onemocnění nebo jiný zdravotní problém dítěte. Samozřejmě ale musí být zájem dítěte na zachování manželství jeho rodičů potvrzen kolizním opatrovníkem dítěte.

1.3.1 Rozvodové řízení

V podstatě celé rozvodové řízení začíná tím, že jeden z manželů, nebo oba společně, podá návrh na rozvod manželství. Poté je přistoupeno k soudnímu projednávání věci, kdy soud vyslechne všechny účastníky a nechá předvést důkazy. Účastníky soudního jednání jsou oba manželé, případně jejich právní zástupci.

Pro to, aby mohlo být manželství rozvedeno bez zbytečných odkladů, musí manželé předložit dohodu o úpravě poměrů k nezletilým dětem, kterou schválil příslušný soud a také dohodu o vypořádání majetkových poměrů, která je v lepším případně ověřená notářem, ale toto není povinností. Pokud tak manželé neučiní, soud bude tyto skutečnosti prověřovat a zjišťovat a dokud nebude vše dohodnuto a ujednáno, soud manželství nerozvede.¹⁸

Pokud je vše řádně objasněno, soud vydá ve věci rozsudek. Rozsudkem může soud návrh na rozvod manželství zamítnout nebo mu vyhovět. Proti rozsudku se samozřejmě mohou účastníci řízení odvolat, a to do 15 dnů ode dne doručení rozsudku.

---

¹⁷ §755 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁸ ZUKLÍNOVÁ, Michaela, Jan, DVOŘÁK, Jiří, ŠVESTKA a další. *Občanské právo hmotné*. Svazek 2. Díl druhý: Rodinné právo. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. ISBN 978-80-7478-325-8. Str. 46.

Pokud jsou však účastníci řízení s rozsudkem spokojeni, soud je informuje o možnosti vzdání se odvolání a pokud se tohoto odvolání vzdají, nabývá rozsudek okamžité platnosti.

2 Tradiční postupy

V této části bakalářské práce se zaměřuji na, v mých očích, tradiční postupy při řešení rozvodové problematiky, které jsou využívány sociálními pracovníky na OSPOD. Zmiňuji zde zejména manželskou a párovou terapii, které jsou ve své podstatě totožné, avšak hlavním rozdílem je, že manželskou terapii podstupují sezdané páry, kdežto párovou terapii podstupují nesezdané páry.

Dále v kapitole pojednávám o rodinné terapii, která je též hojně užívána, a nakonec hovořím o mediaci, jejíž umístění je pro mě poněkud sporné. Mediace je totiž metodou v dnešní době hojně užívanou, avšak by se stále dalo hovořit o tom, že je jakousi alternativou k jednání před OSPOD. S tím rozdílem, že místo sociální pracovnice, která se též snaží o dohodu mezi rozvádějícími se rodiči, stojí rodiče před mediátorem, který má v podstatě stejný úkol.

Co je ale nesporné, je tvrzení, že mediace je alternativním postupem pro řešení konfliktů. Primárně konfliktů, které řešíme před soudem. Pojďme se tedy blíže podívat na jednotlivé termíny.

2.1 Manželská a párová terapie

Co se týče manželské a párové terapie, je toto tak rozsáhlé téma, že by mohlo být samostatným tématem pro závěrečnou práci. My si ho proto pouze stručně představíme, abychom měli ucelený přehled o celé problematice.

„Manželská terapie je formou speciální psychoterapie, která se zaměřuje na manželskou dvojici a její problémy. Jejím cílem je pomoci manželské dvojici zvládnout závažné konflikty a krizové situace, dosáhnout vzájemného souladu a zajistit vzájemné uspokojování potřeb obou partnerů v manželském vztahu.“¹⁹

Může se zde jednat o terapii s oběma manželi nebo jen s jedním z manželů, avšak celá terapie bude znovu zaměřena na manželské soužití. S manželskou terapií souvisí též manželské poradenství, které se rovněž zabývá vztahovými konflikty mezi

---

¹⁹ KRATOCHVÍL, Stanislav. *Manželská a párová terapie*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-646-9. Str. 11.

manželi. Zde však jde hlavně o poskytování rad, kdežto u manželské terapie jde hlavně o terapii.²⁰

Párová terapie pak funguje vlastně úplně stejně, jen se nejedná o sezdané jedince, ale též se řeší konflikty a problémy vyplývající z jejich vzájemného vztahu a soužití.

V dnešní době můžeme nalézt hned několik koncepcí manželské či párové terapie. Jedná se o dynamickou manželskou a párovou terapii, behaviorální a kognitivní manželskou a párovou terapii, humanisticko-psychologickou manželskou a párovou terapii, systémové pojetí manželské a párové terapie, racionálně edukativní manželkou a párovou terapii, hodnotové pojetí manželské a párové terapie a syntetické pojetí manželské a párové terapie.²¹

Co se týče dynamického přístupu u manželských či párových terapií, primárně cílí na posouzení nesouladu mezi vnitřními motivacemi obou partnerů. Pozoruje se dynamika vzájemného vztahu mezi partnery, která souvisí s psychickou dynamikou každého partnera zvlášť. Dynamická terapie cílí na nalézání a následné zkoumání nesplněných přání a očekávání, které nemusí pramenit pouze ze společného soužití, ale dokonce i z dětství každého z partnerů. Zjednodušeně řečeno, příčiny jednotlivých problémů v manželství i partnerství hledá dynamický přístup v historii obou partnerů.²²

Naproti tomu přístup behaviorální a kognitivní neřeší historii partnerů ani jejich vztahu, ale řeší problémy pomocí podmiňování a učení hned. Hlavně usiluje o to, aby se k sobě partneři hezky chovali, dále pak učí partnery komunikačním schopnostem, které cílí na účinné vyřešení vzniklého konfliktu. Případně pak s partnery vypracuje takovou dohodu, kde se partneři vyjadřují k tomu, jak by si přáli, aby se druhý partner změnil nebo celkově, jak si přejí, aby se změnil jejich vztah.²³

---

²⁰ KRATOCHVÍL, Stanislav. *Manželská a párová terapie*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-646-9. Str. 11.

²¹ KRATOCHVÍL, Stanislav. *Manželská a párová terapie*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-646-9. Str. 5.

²² KRATOCHVÍL, Stanislav. *Manželská a párová terapie*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-646-9. Str. 12 a 13.

²³ KRATOCHVÍL, Stanislav. *Manželská a párová terapie*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-646-9. Str. 22.

U humanisticko-psychologického pojetí jde hlavně o změnu pohledu na manželské či partnerské pojetí jako takové. Hlavně o respektování se navzájem a vzájemné toleranci. Přece každý vztah je jiný a není třeba na něj nahlížet skrze stereotypní brýle.²⁴

U systémového pojetí sledujeme reakce jednotlivých členů na ostatní členy rodiny. Tento systém je vlastně založen na systému akce a reakce. Určitá akce jednoho člena rodiny vyvolává reakci u dalších členů. Toto pojetí se využívá i u rodinné terapie.²⁵

Racionálně edukativní přístup už dle svého názvu napovídá, že se bude jednat o něco racionálního a naučného. Vlastně se jedná o to, vyvrátit manželům nebo tedy partnerům mýty o manželském a rodinném životě, tedy sundat jim růžové brýle a naučit je vidět věci tak, jak jsou. Protože tento přístup spatřuje hlavním problémem v partnerských neshodách to, že přicházejí do manželství s určitým očekáváním, které je zkresleno, a následně toto očekávání hodlají naplňovat v reálném životě, což samozřejmě nefunguje. Takže je racionálně edukativní přístup učí koukat se na věci střízlivě a problémy řešit racionálně.²⁶

Hodnotové pojetí je zaměřené na hodnoty. Snaží se překonávat partnerské spory poukázáním na vyšší hodnotu. Může zde figurovat třeba i víra.²⁷

Syntetické pojetí je pak takovou symbiózou různých pojetí. Protože právě toto pojetí poukazuje na to, že nelze striktně používat jen jedno jediné pojetí na pár, protože každému může sedět něco jiného. Proto se často jedná o kombinace různých pojetí a systémů. Toto pak neplatí pouze u manželské či párové terapie, ale může to platit i v různých případech jiných terapií.²⁸

---

²⁴ KRATOCHVÍL, Stanislav. *Manželská a párová terapie*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-646-9. Str. 32

²⁵ KRATOCHVÍL, Stanislav. *Manželská a párová terapie*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-646-9. Str. 40 a 41.

²⁶ KRATOCHVÍL, Stanislav. *Manželská a párová terapie*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-646-9. Str. 48.

²⁷ KRATOCHVÍL, Stanislav. *Manželská a párová terapie*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-646-9. Str. 51.

²⁸ KRATOCHVÍL, Stanislav. *Manželská a párová terapie*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-646-9. Str. 54.

2.2 Rodinná terapie

Rodinná terapie se pak zaměřuje na celou rodinu, kdy je hlavní pozornost věnována vztahům mezi rodiči a dětmi. Rodinnou terapii pak můžeme definovat dvěma způsoby. Může být vnímána jako terapeutická metoda, kdy terapeut absolvuje sezení s celou rodinou. Nebo může být rodinná terapie zvána teoretickým přístupem, kdy není pacientem pouze jednatlivec, ale celá jeho rodina.²⁹

Rozdíl mezi manželskou a rodinnou terapií je pak podle Kratochvíla v tom,

„že v manželské terapii jde primárně o soulad a spokojenost manželů, kdežto v rodinné terapii jde primárně o pozitivní poporuchový vývoj dětí a celé rodiny. Manželskou a rodinnou terapii tedy chápeme jako dvě příbuzné, ale odlišně zaměřené formy speciální psychoterapie.“³⁰

Rodinná terapie se využívá v případě, že je komunikace v rodině stereotypní, rodinní příslušníci se v komunikaci nechápou, někteří rodinní příslušníci se v očích ostatních vyjadřují až příliš negativně. Rodinní příslušníci mají vlivem rodinných konfliktů psychické nebo jiné problémy. O některých problémech v rodině se nemluví, či že v rodině se vyskytuje tzv. obětní beránek, na kterého cílí většina rodinných konfliktů.³¹

Při posuzování a hodnocení rodiny je důležité, abychom v první řadě objevili a zhodnotili rizikové a protektivní faktory, které v rodině působí. Za rizikové faktory pak považujeme ty, které negativně působí na soudržnost rodiny. Jedná se o násilí v rodině, alkoholismus nebo dokonce trestnou činnost či nevěru. Protektivními faktory pak jsou ty, které pomáhají rodinám vypořádat se s různými těžkostmi.³²

---

²⁹ KRATOCHVÍL, Stanislav. *Manželská a párová terapie*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-646-9. Str. 11.

³⁰ KRATOCHVÍL, Stanislav. *Manželská a párová terapie*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-646-9. Str. 12.

³¹ MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ a další. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-818-0. Str. 180.

³² MATOUŠEK, Oldřich, Alois KŘIŠŤAN a další. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7. Str. 302.

Ohroženými rodinami chápeme takové rodiny, u kterých nejsou rizikové faktory vyváženy těmi protektivními. V tomto případě pak reálně hrozí rozpad rodiny, a proto je na místě zásah terapeuta.

Pracovník nebo terapeut, který pracuje s ohroženou rodinou, musí počítat s tím, že se v průběhu práce s rodinou setká s nemalým odporem jednotlivých členů rodiny. Ohrožená nebo i problémová rodina nechodí na smluvené schůzky včas nebo bez omluvy nepřijde vůbec. Proto se doporučuje v těchto situacích spíše docházet do rodiny, tedy do domácího prostředí.³³

V práci s takovou rodinou nastupuje série kontaktů s mnoha odborníky, terapeuty a sociálními pracovníky, organizacemi, které na rodinu působí. Proto je důležité rodinu zmapovat a zjistit, se kterými odborníky spolupracuje a jaký má na ně názor nebo jaký je případný vliv těchto odborníků na rodinu.³⁴

Při práci s rodinou je důležité, aby rodina terapeuta považovala za partnera, případně spojence. Když se podaří terapeutovi tohoto cíle dosáhnout, je pak práce s rodinou snazší a dalších cílů se dosahuje snáz. Těž je důležité, aby byl terapeut rodině k dispozici, to znamená, že rodina má na příklad i telefonický kontakt na terapeuta a může se s ním poradit, když potřebuje. Znovu tedy podotýkám, že pokud má terapeut s rodinou harmonický vztah založený na důvěře, je terapie kvalitní a dosahuje pak stanovených cílů. Tedy navrátit rodině její kompetence a zachovat ji, pokud je to možné.³⁵

2.3 Mediace

V průběhu našeho života jsme nuceni řešit celou řadu konfliktů. Ať už se jedná o konflikty, které vedeme sami se sebou nebo konflikty, které vedeme s jinými, vždy je potřeba je nějakým způsobem vyřešit.

---

³³ MATOUŠEK, Oldřich, Alois KŘIŠŤAN a další. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7. Str. 302.

³⁴ MATOUŠEK, Oldřich, Alois KŘIŠŤAN a další. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7. Str. 302.

³⁵ MATOUŠEK, Oldřich, Alois KŘIŠŤAN a další. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7. Str. 303 a 304.

Někdy to zvládneme sami někdy je však konflikt tak složitý, že potřebujeme s jeho řešením pomoci. V nejzazších případech se můžeme obrátit na soudce, který naše konflikty řeší v souladu se zákonem a při vyřešení celé situace vydá rozhodnutí neboli rozsudek, který by měly obě strany respektovat. Proti tomuto rozhodnutí se však mohou účastníci odvolat, a tak se stále řešení věci posouvá a oddaluje a je tak mnohdy na škodu všem zúčastněným.

V dnešní době se už vcelku běžně používá v oblasti mimosoudních sporů mediace. Mediace je vlastně takovou alternativou k řešení sporů před soudem. Využívá se hlavně k tomu, aby lidé byli schopni se sami domluvit a lépe spolu komunikovali. Což je při řešení rozvodové problematiky velmi důležité.³⁶

Mediace v podstatě pomáhá lidem řešit jejich konflikty konstruktivně a k co největší spokojenosti obou stran. Vede lidi k pozitivnímu chování a pomáhá jim si vzájemně porozumět a respektovat se. Též se zaměřuje na to, aby člověk uměl popsat své pocity a vyjádřit svůj názor a své očekávání. Napomáhá identifikovat emoce, které jsou s daným konfliktem spojeny. Pokud jsou totiž emoce jasně definovány, mohou se lidé přesunout k racionálnímu řešení konfliktu bez emocionální zabarvenosti. Při mediaci se též převádí kompetence převážně na člověka, který konflikt řeší a tím se předpokládá, že bude k řešení přistupovat zodpovědněji.³⁷

„Mediace je aktivní a strukturovaný proces, který je zaměřený na vytvoření praktické dohody konkrétního případu nebo sporu. Dobrý mezilidský vztah je žádoucí, i když druhotnou záležitostí, vyplývající z úspěšně vyjednané a oboustranně přijatelné dohody.“³⁸

Mediací máme hned několik. Pro nás je samozřejmě nejdůležitější rodinná mediace. Mediace se ale též využívá v civilních sporech, trestních řízeních, máme

---

³⁶ MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-502-8. Str. 135.

³⁷ MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-502-8. Str. 136.

³⁸ MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-502-8. Str. 136.

i takzvanou peer mediace, obchodní mediace nebo mediace ve školách. I když množství mediací je větší, vždy jde o to samé. Snahu o smír.³⁹

Rodinná mediace, jak už název napovídá, se zabývá řešením rodinných sporů a konfliktů. Rodinná mediace může pomoci ve chvíli, kdy hrozí rozpad rodiny, nebo i během rozvodového řízení a samozřejmě i po jeho skončení. Rodinná mediace pomáhá ale i při řešení mezigeneračních vztahů, majetkových vztahů, vypořádání dědictví, nebo dokonce i při tvorbě předmanželských smluv.⁴⁰

Celým procesem mediace provází účastníky mediátor. Mediátor je osoba, která pomáhá stranám identifikovat hlavní problém a dovést je k řešení. Pomáhá účastníkům najít společnou cestu k oboustranné spokojenosti. Touto cestou může být přizpůsobení se jednoho z účastníků, prosazení zájmu jednoho z účastníků, únik, kompromis nebo dohoda. Cílem celé mediace je pak jasně formulovaná dohoda, která zahrnuje jasně definované postupy řešení konfliktu a v případě jejího porušení také s tím spojené sankce.⁴¹

Dohoda sjednaná před mediátorem pak může sloužit jako podklad k dalšímu jednání před soudem.

---

³⁹ HOLÁ, Lenka. *Rodinná mediace v České republice*. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-7502-015-4. Str. 17.

⁴⁰ ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Průvodce rodinnou mediací*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1157-0. Str. 20.

⁴¹ MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-502-8. Str. 139.

3 Rozvod manželství a děti

Pro každé dítě je rozvod jeho rodičů velmi náročnou životní zkouškou. Dítě pak často cítí vinu za rozvod rodičů a ocitá se mezi dvěma póly. Z jedné strany matka z druhé strany otec a oba chtějí dítě jen pro sebe, v horším případě ho ještě nabádají proti druhému rodiči.⁴²

V tomto případě je pak velmi důležité, aby mohlo dítě ventilovat a konzultovat či probírat své pocity a emoce, ať už s nějakým rodinným příslušníkem nebo s odborníkem.

Občanský zákoník pak udává rodičům povinnost starat se o své děti a tím zajistit jejich blaho. Proto i při rozvodu rodičů nezletilých dětí je nejdůležitější zachování blaha nezletilého dítěte.

Jak už víme, proto to, aby mohlo být manželství rodičů nezletilých dětí rozvedeno, musí být v první řadě upraveny poměry k těmto dětem. O těchto poměrech je vedeno tzv. řízení o výkonu rodičovské odpovědnosti, kde soud rozhoduje o tom, kdo bude o dítě na příště pečovat a také o výši výživného na nezletilce.⁴³

Jednou ze základních povinností rodičů k dětem je vyživovací povinnost. Při stanovení výživného na dítě je pak určeno, který z rodičů bude výživné hradit a v jaké výši. Zpravidla pak toto plní k rukám rodiče, který o nezletilé dítě pečuje. Pokud pak výživné rodič neplatí, hrozí mu kromě odebrání řídičského oprávnění i trest odnětí svobody.

Při úpravě poměrů je pak dítě svěřeno buď do péče matky, do péče otce nebo do střídavé péče obou rodičů. Poté se také často upravuje styk s druhým rodičem a případně dalšími rodinnými příslušníky.

---

⁴² MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ a další. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-818-0. Str. 65.

⁴³ FRANCOVÁ, Marie a Jana DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 8074785009. Str. 10.

3.1 Řízení o úpravě poměrů k nezletilému dítěti

U řízení o úpravě poměrů k nezletilým dětem musíme též hledět na to, že taková řízení mají dva typy. Jedná se o řízení o úpravě poměrů pro dobu před rozvodem a pro dobu po rozvodu. Je tomu tak, protože soudní jednání většinou trvají delší dobu a musí být jasné, kdo bude za tuto dobu o dítě pečovat.⁴⁴

Při řízení o úpravě poměrů k nezletilým dětem rozhoduje opatrovnický soud. Pro účely řízení před opatrovnickým soudem je dítěti přidělen kolizní opatrovník, protože dítě v těchto případech nesmí být zastupováno zákonným zástupcem z důvodu hrozícího střetu zájmů.⁴⁵

Kolizním opatrovníkem je tedy pro tyto účely příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí, který je soudem určen podle místa trvalého bydliště dítěte.

Celé řízení o úpravě poměrů se pak řídí zákonem č. 292/2012 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů (ZŘS).

Sociální pracovník z OSPOD předkládá soudu svůj posudek, ve kterém uvádí své poznatky a doporučení ohledně určení výchovy a výživy k nezletilým dětem. Tento posudek je pak součástí spisu daného případu.

V průběhu hlavního líčení ve věci soud vyslechne oba rodiče, sociální pracovníci z OSPOD a pokud je dítě straší dvanácti let, vyslechne i jej. Dítě má totiž právo být slyšeno. Pokud je dítě mladší dvanácti let a zjistí se, že je dostatečně emocionálně vyspělé, musí být též vyslechnuto.

Po výsleších všech účastníků a předvedení všech důkazů, soud může vydat své rozhodnutí. Samozřejmě takto se postupuje v případě, že jsou rodiče schopni se na všem domluvit, v opačném případě soud jednání odročuje.

Rozsudek stanoví, kdo bude o dítě pečovat a kdo bude hradit výživné. Do rozsudku se mnohdy uvádí rozsah styků nezletilého s druhým rodičem. I když toto

---

⁴⁴ Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/14824/konflikty.pdf>, citované 03. 05. 2019.

⁴⁵ RADVANOVÁ, Senta. *Rodina a dítě v novém občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-578-7. Str. 140.

není podmínkou, je to vřele doporučováno, aby se předešlo případným budoucím nedorozuměním.

Soud samozřejmě přihlíží k citové orientaci dítěte vůči oběma rodičům a dalším rodinným příslušníkům. Soud také musí sledovat, jaké bude hmotné zabezpečení dítěte a bytové poměry. Zkrátka sleduje a snaží se zachovat nejlepší zájem dítěte.⁴⁶

3.2 Orgán sociálně-právní ochrany dětí

„Klíčovým zákonem, který garantuje ochranu práv a oprávněných zájmů dítěte ze strany státu a stanoví pravidla a limity pro orgány státu, je zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Tento zákon především vymezuje okruh dětí, kterým je třeba věnovat zvýšenou péči a ochranu.“⁴⁷

Orgánem, který tuto ochranu vykonává, je již zmiňovaný orgán sociálně-právní ochrany dětí, zkráceně OSPOD. Tyto orgány jsou dále specifikované v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Dle paragrafu 4 zákona o sociálně-právní ochraně dětí jsou orgány sociálně-právní ochrany dětí krajské úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností i v samostatné působnosti, újezdní úřady, MPSV, UMPOD, Úřad práce ČR, komise pro sociálně-právní ochranu dětí a další právnické i fyzické osoby.⁴⁸

U nás patří OSPOD do oblasti práva veřejného. Sociálně-právní ochrana zajišťuje dítěti zejména právo na život, sleduje jeho příznivý vývoj, identitu, kontroluje péči rodičů, pokud je to potřeba, zajišťuje svobodu myšlení, svědomí a náboženství, hlídá právo na vzdělání, zároveň obsahuje i ochranu dítěte před jakýmkoliv násilím, ochranu před zanedbáváním, zneužíváním či vykořisťováním.⁴⁹

---

⁴⁶ FRANCOVÁ, Marie a Jana DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 8074785009. Str. 11.

⁴⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ, Lenka WESTPHALOVÁ a další. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, ISBN 978-80-7400-644-9. Str. 15.

⁴⁸ § 4 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁹ NOVOTNÁ, Věra, Eva, BURDOVÁ, Jana, RIEDLOVÁ JURKOVÁ. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*. Praha: Anag., 2014. ISBN 978-80-7263-914-4. Str. 9.

Sociální pracovník z OSPOD pak dohlíží na celý případ a sleduje vývoj situace. Hledá společně s rodiči strategie a možnosti, jak řešit dopady negativní situace, tedy rozvodu rodičů, na dítě samotné.⁵⁰

Následně pak podá odborné stanovisko k případu, samozřejmě při tom dbá na zachování nejlepšího zájmu dítěte. Toto stanovisko, nebo by se dalo říct i odborný posudek, pak má velkou váhu při rozhodování opatrovnického soudu.

O každém případě vede OSPOD spisovou dokumentaci, která obsahuje záznamy o nezletilém dítěti a jeho rodině, záznamy z jednání s rodiči či záznam z průběhu soudního projednávání, též šetření v místě bydliště nezletilého a další zprávy od jiných institucí, které dítě navštěvuje.⁵¹

Výše zmíněnou dokumentaci pak sociální pracovník využívá pouze v zájmu dítěte. Do dokumentace smí nahlížet rodič, pouze na základě žádosti, případně jeho právní zástupce, na základě plné moci, a oprávněný pracovník, který se případem zabývá a samozřejmě pak soud, který ve věci rozhoduje.⁵²

Celý proces péče OSPOD vlastně funguje tak, že sociální pracovnice udržuje neustálý kontakt s rodinou, se kterou provádí pohovory, při kterých zjišťuje poměry v rodině.

Velmi důležitou součástí práce na OSPOD je rozhovor s dítětem. Zjišťuje se vztah k jednotlivým členům rodiny, zájmy dítěte a jeho názor na situaci. Přičemž samotný názor dítěte je velmi důležitý.

Aby byl posudek sociálního pracovníka z OSPOD co nejpřesnější a nejkompaktnější, vyžádá si sociální pracovník zprávy od všech odborníků, se kterými je dítě ve styku, tedy třídní učitel, pediatr, vedoucí volnočasového kroužku atd.

A jako každý zástupce, je pak sociální pracovnice přítomna i u samotného jednání před opatrovnickým soudem.

---

⁵⁰ PEMOVÁ, Terezie a Radek, PTÁČEK. *Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4317-2. Str. 103.

⁵¹ NOVÁK, Tomáš a Bohumila PRŮCHOVÁ. *Předrozvodové a rozvodové poradenství*. Praha: Grada, 2007. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1449-3. Str. 89.

⁵² Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/14304>, cit. 04. 05. 2019.

4 Alternativní postupy

V části bakalářské práce, která nese název Alternativní postupy, představuji právě tyto postupy, které jsou alternativou k již fungujícím a zavedeným postupům, o kterých pojednává kapitola 2 nesoucí název Tradiční postupy.

Jedná se zejména o cochemský model, který je velmi úspěšným v zemi svého původu, tedy v Německu, a nastíním též rodičovský plán, který je novinkou v oblasti řešení rozvodové problematiky na OSPOD.

4.1 Cochemský model

Cochemská praxe (zvaná též jako cochemský model) je alternativní cestou řešení opatrovnických sporů v případě rozvodu nebo rozchodu rodičů ku prospěchu dítěte. Vznikla v 90. letech 20. století v německém kraji Cochem-Zell, odkud se rozšířila do celé Evropy. Jejím autorem je opatrovnický soudce Jürgen Rudolph.⁵³

Cochemská praxe stojí na čtyřech základních principech, jedním z nich je snaha o urychlení řešení sporu mezi rodiči. Soud nařizuje v tomto případě co nejdřívější jednání. Základním principem cochemské praxe je pak zachování rodičovské odpovědnosti u obou rodičů, tedy jakým způsobem bude péče o dítě mezi ně rozdělena. Soud i ostatní zúčastnění odborníci usilují o to, aby se rodiče sami dohodli. Cochemská praxe je pak téměř 100 % úspěšná, tedy téměř vždy dovede rodiče k vzájemné dohodě.⁵⁴

Cochemská praxe tedy vychází z předpokladu, že děti, které mají blízký vztah k oběma rodičům, nechtějí přijít ani o jednoho z nich. Také je nutné vzít v potaz to, že i když se jeden z rodičů na vývoji dítěte nepodílel, dítě nechce přijít ani o tohoto rodiče, vždy chce mít kontakt s oběma rodiči.⁵⁵

Je tedy nad míru důležité zachovat zájem dítěte, které má právo mít oba rodiče, stejně tak jako mají oba rodiči k tomuto dítěti rodičovskou odpovědnost. Od

---

⁵³ Dostupné z: <http://www.cochem.pro>, cit. 01. 05. 2019

⁵⁴ Dostupné z: <http://www.cochem.pro>, cit. 01. 05. 2019

⁵⁵ JÜRGEN, Rudolph. *Du bist mein Kind*. Přeložil PODIVÍNSKÝ, Tomáš. *Ty jsi moje dítě*. Praha: Magistrát hl. m. Prahy, 2010. ISBN 978-80-254-8250-6. Str. 11.

rodičovské odpovědnosti pak ale musíme odlišit péči o dítě. Tato totiž mnohdy není dána oběma rodičům.⁵⁶

Ale zpět k samotné cochemské praxi, cochemská praxe je vlastně založená na kooperaci odborníků, kteří jsou zainteresováni v rodičovských sporech. Cílem je pak urovnání sporu mezi rodiči nezletilého dítěte tak, aby sami dosáhli shodného řešení.⁵⁷

Vlastně jde o to, aby spolu začali znovu rodiče nezletilého dítěte komunikovat a tím znovu stoprocentně naplňovali svou rodičovskou odpovědnost vůči němu.

„Rodičovského sporu se podle stavu konfliktu účastní zpravidla pět odborných profesí: soudy, advokáti, odbory péče o děti, odborné poradny a soudem povolání znalci. Vždy reprezentují disciplíny právní vědy, psychologie, sociální pedagogiky a sociální práce.“⁵⁸

Zúčastněné rodiny i odborníci a další instituce, které jsou zainteresované v řešení konfliktů rodičů, velmi rychle přišli na to, že se podstatně změnila a velmi zlepšila nejen kvalita jejich vykonané práce, ale že realizací cochemského modelu byla vytvořena i další nová instituce nebo postup při řešení rozvodové problematiky.⁵⁹

Tato nová instituce pouze doprovází rodiče ke znovuzískání jejich kompetencí a samostatnosti. Bez ohledu na to, s jakým odborníkem rodiče spolupracují, všichni mají totiž stejný cíl: místo rozhodnutí vyřčeného soudem rodiče opět získávají společnou autonomii. Doprovázení probíhá až do té doby, dokud rodiče sami nepřevzou společně znovu své rodičovské kompetence v plném rozsahu.⁶⁰

---

⁵⁶ JÜRGEN, Rudolph. *Du bist mein Kind*. Přeložil PODIVÍNSKÝ, Tomáš. *Ty jsi moje dítě*. Praha: Magistrát hl. m. Prahy, 2010. ISBN 978-80-254-8250-6. Str. 11.

⁵⁷ JÜRGEN, Rudolph. *Du bist mein Kind*. Přeložil PODIVÍNSKÝ, Tomáš. *Ty jsi moje dítě*. Praha: Magistrát hl. m. Prahy, 2010. ISBN 978-80-254-8250-6. Str. 17.

⁵⁸ JÜRGEN, Rudolph. *Du bist mein Kind*. Přeložil PODIVÍNSKÝ, Tomáš. *Ty jsi moje dítě*. Praha: Magistrát hl. m. Prahy, 2010. ISBN 978-80-254-8250-6. Str. 21.

⁵⁹ JÜRGEN, Rudolph. *Du bist mein Kind*. Přeložil PODIVÍNSKÝ, Tomáš. *Ty jsi moje dítě*. Praha: Magistrát hl. m. Prahy, 2010. ISBN 978-80-254-8250-6. Str. 28.

⁶⁰ JÜRGEN, Rudolph. *Du bist mein Kind*. Přeložil PODIVÍNSKÝ, Tomáš. *Ty jsi moje dítě*. Praha: Magistrát hl. m. Prahy, 2010. ISBN 978-80-254-8250-6. Str. 29.

4.2 Rodičovský plán

Jak už jsem předesílala výše, rodičovský plán je novinkou v postupech řešení rozvodové problematiky na OSPOD. V České republice se zatím příliš nevyužívá, ale postupně se OSPODy snaží o zavedení do praxe. Intenzivně již rodičovský plán využívá OSPOD na Praze-západ a nesmírně si ho chválí.

Jedná se vlastně o plán, který se na OSPOD předkládá rodičům, kteří řeší rozvodovou problematiku. V úvodu rodičovského plánu se rodiče dozvídají, co to vlastně rodičovský plán je a k čemu cílí. Rodičovský plán má rodičům usnadnit promýšlení a následnou domluvu, která se týká úpravy poměrů k nezletilým dětem, jak na dobu před, tak na dobu po rozvodu.

Následuje pak série otázek, na které rodiče odpovídají. Odpovědi pak samozřejmě slouží k lepší domluvě ohledně úpravy poměrů. Otázky se jednájí okruhu bydlení, styku a komunikace rodičů s dětmi, školská zařízení, mimoškolní aktivity, lékařská péče, prázdniny a svátky, finanční otázky a různé. Dále pak je zahrnuta i komunikace rodičů navzájem.

Nakonec rodičovský plán obsahuje poselství a výzvu k neustálému obnovování a aktualizování rodičovského plánu, protože dítě se bude neustále vyvíjet a jeho potřeby se budou měnit.

Osobně si myslím, že je rodičovský plán velkým přínosem. Nepůsobí tak nuceně a závazně jako např. rozsudek soudu, ale zároveň je to dohoda, která je na papíře a oba rodiče o ní vědí a mohou si ji kdykoliv přečíst a znovu se nad ní zamyslet.

Také si myslím, že je taková dohoda mnohem příjemnější než různé dohady před soudem a tedy zbytečný stres okolo, který negativně působí na všechny zúčastněné.

Současně ve mně rodičovský plán vyvolává jakousi naději na zachování manželství a tedy celkově rodiny, protože nad otázkami v rodičovském plánu se musejí rodiče hodně zamýšlet a tím, že jsou odpovědi psané na papíře, musí dobře formulovat své požadavky a třeba si i při formulacích odpovědí mnohé uvědomí a dokonce i rozmyslí.

5 Metodologie

Jako metodu získávání dat pro svou bakalářskou práci jsem využila rozhovor s otevřenými otázkami a dále pak pro dokreslení celé problematiky jsem použila případové studie neboli kazuistiky.

V případových studiích jako takových se zabýváme podrobným popisem a následně pak rozbořením jednoho případu. Případové studie patří mezi kvalitativní výzkumnou metodu, která nám promítá velké množství informací o daném případě.⁶¹

„Případová studie v sociálněvědním výzkumu je podobná mikroskopu: její hodnota závisí na tom, jak dobře je zaostřena. Předpokládá se, že důkladným prozkoumáním jednoho případu lépe porozumíme jiným podobným případům.“⁶²

Já použiji též jednotlivé kazuistiky k dokreslení situace a lepšímu porozumění jednotlivým případům, tedy používaným přístupům sociálních pracovníků. Důležitější pro mě jsou však jednotlivé rozhovory, ze kterých dále vycházím.

Při sběru dat jsem se též řídila zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů, které bylo nařízením Evropské Unie 2016/679 (GDPR) s účinností od 25. května 2018 částečně nahrazeno.

To znamená, že všechny mnou uváděné údaje o respondentech a kazuistikách jsou anonymní nebo používám zcela smyšlené iniciály.

Pro svou bakalářskou práci jsem si zvolila hlavní výzkumnou otázku, která zní:

Jsou dnes sociálními pracovníky z OSPOD v praxi častěji využívány spíše alternativní či tradiční postupy při řešení rozvodové problematiky?

Jako vedlejší výzkumné otázky jsem si zvolila:

Jaké postupy při řešení rozvodové problematiky považují sociální pracovníci za alternativní? A Mají sociální pracovníci z OSPOD zkušenosti s cochemským modelem a rodičovským plánem?

---

⁶¹ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2. Str. 103.

⁶² HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2. Str. 104.

Pro zodpovězení těchto otázek jsem do svých rozhovorů umístila následující otázky, na základě kterých pak mohu odpovědět na mnou stanovené výzkumné otázky.

Otázka č. 1: Jaké postupy řešení rozvodové problematiky rodičům nezletilých dětí nejčastěji doporučujete?

Otázka č. 2: Existují podle Vás nějaké alternativní postupy k řešení rozvodové problematiky?

Otázka č. 3: Máte zkušenosti s cochemským modelem?

Otázka č. 4: Říká Vám něco pojem rodičovský plán?

Rozhovory na základě těchto otázek jsem prováděla se sociálními pracovníky na OSPOD. Zaměřila jsem se na sociální pracovníky z OSPOD v Praze a na menších městech v okrese Praha-východ a Praha-západ.

5.1 Řízené rozhovory

Řízené rozhovory patří do kvalitativního dotazování, tedy jsou součástí kvalitativního výzkumu. U řízených rozhovorů má tazatel určitou osnovu, podle které se řídí a soubor otevřených otázek, které pak pokládá respondentovi, tedy dotazovanému.⁶³

V podstatě se pak jedná o takové vyprávění, které je usměřováno tazatelem, který pak pokládá respondentovi doplňující otázky, dle své osnovy.

Strukturované rozhovory neboli řízené rozhovory se vlastně používají proto, aby se respondent neodchýlil od tématu a aby se jednotlivá data sbíraná od různých respondentů nelišila ve své struktuře.⁶⁴

---

⁶³ REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-3006-6. Str. 102

⁶⁴ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2. Str. 173.

5.2 Výběr dotazovaných

Při výběru dotazovaných neboli respondentů jsem chtěla zachovat původní záměr své práce, tedy dotazovat se sociálních pracovníků z Prahy a sociálních pracovníků z menších měst, abych měla srovnání.

Orgány sociálně-právní ochrany dětí, které jsem si vybrala, jsou orgány, kde jsem v průběhu svého studia absolvovala odbornou praxi. Tudíž i oslovované sociální pracovníky znám. Avšak kvůli zachování anonymity a již zmíněné ochrany osobních údajů, nebudu tyto blíže specifikovat, ani nebudu uvádět konkrétní jména sociálních pracovníků.

Moje bakalářská práce tedy obsahuje pět rozhovorů, které budou označeny římskými číslicemi a městem, jako je tomu u Prahy, a dále okresem u menších měst.

Tři rozhovory jsou tedy se sociálními pracovníci z menších měst a dva rozhovory jsem provedla se sociálními pracovníky z Prahy.

5.3 Jednotlivé rozhovory

Jako první jsem provedla rozhovor s respondentem I z OSPODu v Praze, kde pracuje dva roky. Na mou otázku č. 1 odpověděl takto:

Pokud k nám přijde jeden z rodičů, který se přišel poradit ohledně úpravy poměrů k nezl. dětem, ale není si jistý, zda rozvod skutečně nastane, doporučujeme navštívit manželskou poradnu nebo zajít na rodinnou terapii. Bohužel k nám se dostanou klienti až ve fázi, kdy je jistý rozvod, nebo nesezdaný pár se rozchází.

Otázka č. 2:

Za dva roky, které pracuji na OSPOD, jsem zažil jen jednoho tatínka, který se přišel poradit a nebyl si jistý, zda se s manželkou rozvedou. Tudíž, nemohu říci, že mám zkušenosti s postupy při řešení rozvodů a tedy nevím, zda existují alternativní postupy při řešení rozvodové problematiky.

Na otázku č. 3 odpověděl:

Nemám přímo osobní zkušenost, ale vím, že momentální model soudů je hodně odvozen od cochemského modelu, tedy primárním cílem je dopomoc rozvádějícím/rozcházejícím se rodičům k dohodě.

A na otázku č. 4 řekl:

S tímto pojmem jsem se zatím nasetkal, ale má praxe není natolik dlouhá, třeba se k tomu v budoucnu dostanu.

Druhý rozhovor se odehrál na OSPOD na Praze-východ s respondentkou II, která pracuje na OSPOD sedm let. Na mou otázku č. 1 odpovídala:

Vždy je přístup ke klientům individuální, ale za mě platí takové nepsané pravidlo, že domluvou jde vše líp. Za sebe tedy rozhodně můžu říct, že se na počátku kontaktu s rodiči snažím hledat nějaké společné řešení, které by bylo vyhovující pro všechny strany. Samozřejmě na prvním místě musí být v zájmu dítěte, jehož rodiče jsou v rozchodovém sporu. Pokud nezafunguje snaha o dohodu nebo nedojdeme k žádné společné řeči, doporučuje se, aby jeden z rodičů podal návrh na úpravu poměrů k nezletilým dětem. Rodiče nejsou k dohodám nijak nuceni, je jim však také sdělováno, jak takový proces probíhá a že může být poměrně časově vleklý.

Otázka č. 2:

Jako určitou alternativu bychom mohli chápat doporučení k mediačnímu sezení a ideálně následné sepsání dohody mezi rodiči podané na soud. Co však považují rozhodně za alternativu oproti stávajícímu systému je takzvaný cochemský model či praxe. Dále určité využití mediace jako podpůrného nástroje pro docílení dohody mezi rodiči v rozchodové fázi či řízení. Někteří naši soudci volí postup, kdy po obdržení návrhu od rodičů, tyto předvolají a vzápětí nařídí několik sezení u mediátora, aby se spor nemusel rozhodovat represivně, ale aby vycházel z rodičů samotných.

Otázka č. 3:

V úplně zjednodušené formě se jej snaží vnést do praxe Okresní soud pro Prahu-východ ve spolupráci s námi. V cochemské praxi však jde o velkou zainteresovanost všech stran řízení. Řekla bych, že tomu mnohdy brání právní zástupci rodičů, kteří ve sporu vidí pouze zisk nikoli jeho rychlé a zdárné ukončení. V tomto směru máme před sebou ještě velký kus cesty. Ale náš OSPOD se rozhodně pokouší jít v procesu rozchodu rodičů smířčí cestou a hledá různé možnosti, jak toho dosáhnout.

Otázka č. 4:

Tak jsem si myslela, že vím, co to je, ale když jsem to hledala, abych se ujistila, že nebudu říkat nesmysly, zjistila jsem, že to nevím. Tento plán tedy náš OSPOD zatím nevyužívá. Máme pouze jakýsi dopis rodičům, kde jsou spraveni o tom, že mají rodičovské kompetence a jak by se měli v situaci rozchodu chovat ke svému dítěti. Jsou tam různé rady a doporučení, co dělat a co naopak ne.

Třetí rozhovor jsem provedla s respondentkou III též na OSPOD, který spadá pod Prahu-východ, ta pracuje na OSPOD pět let. Její odpověď na otázku č. 1 zní:

Doporučujeme uzavření dohody, protože shoda rodičů je nejlepším předpokladem úspěchu dodržování takové dohody a minimalizací konfliktů do budoucnosti. Dohoda může být uzavřena jen mezi rodiči, můžeme k ní rodičům dopomoci my, nebo mohou oslovit mediátora, či rodinnou terapii. O všech těchto možnostech rodiče informujeme, také o postupu v případě řešení soudní cestou.

Otázka č. 2:

O žádné kromě mediace a cochemského modelu nevím.

Otázka č. 3:

S čistě cochemským modelem zkušenost nemám. Vzhledem k již déletrvajícím trendu tento model aplikovat na české prostředí jsem se již setkala s řízeními s určitými prvky tohoto modelu. Především se jednalo o snahu překlopit odpovědnost rodičů za život dítěte zpět na rodiče alespoň úvodní edukací, ve snaze přivést je k dohodě. Většinou se jednalo o aktivitu ze strany OSPOD. Dále si řada OSPODů v menší, či větší míře nastavuje pravidla vzájemné spolupráce se soudy tak, aby došlo ke sjednocení postupů. Aby rodiče dostávali stejné informace od OSPOD i soudů a každý věděl, jaká je jeho úloha v procesu opatrovnického soudního řízení. Většina OSPODů a soudů se o něco podobného snaží, výsledná podoba však závisí na tom konkrétním OSPODu a soudu a jejich dohodě.

Otázka č. 4:

Ano, vím, o co se jedná, ale u nás rodičovský plán ještě nevyužíváme.

Čtvrtý rozhovor jsem provedla s respondentkou IV, která pracuje na OSPODu v okrese Praha-západ a působí zde tři roky. Na otázku č. 1 odpověděla:

Tak nejčastěji děláme poradenství, když rodiče podají návrh na rozvod manželství a následně pak návrh na úpravu poměrů k nezletilému dítěti, tak soud rozhodne, jestli se bude postupovat podle cochemské praxe. Pokud tak stanoví, pozveme si oba rodiče a snažíme se o to, aby došli k dohodě. Někdy se dohodnou sami, někdy ne. V případě, že se nedohodnou, seznámíme je s tím, že mohou jít k mediátorovi, ale my mediace neděláme, jelikož na toto nemáme odborné vzdělání. Ještě klientům doporučujeme rodinnou nebo manželskou poradnu, ale když už tam dojdou, tak to žádný výsledek nemá, většinou vždy dojde k rozvodu, naši klienti nejsou tak aktivní, většinu našich doporučení ignorují nebo berou na lehkou váhu.

Otázka č. 2:

Za alternativní považují cochemskou praxi. Dalo by se ještě hovořit o mediaci, ale ta je dnes již tak běžně používaným podpůrným institutem, že už by se dala zařadit i do tradičních postupů.

Otázka č. 3:

S cochemskou praxí už pár zkušeností mám, soudci ji doporučují v těch jednodušších případech. Jedná se tedy o vzájemnou spolupráci několika odborníků, jejíž výsledkem je pak dohoda rodičů.

Otázka č. 4:

Ano, jedná se o takovou novinku, kterou se momentálně snažíme zavádět, jedná se o to, že bychom rodičům dávali tento rodičovský plán, který by si vyplnili, je tam několik okruhů, které by zodpověděli a pak by se snažili najít společné řešení, ale zatím není úplně jasné, jak by to fungovalo. Vím, že někde už ho používají a jsou s ním spokojení, ale u nás to ještě v oběhu není.

Pátý rozhovor s respondentkou V se uskutečnil na OSPOD v Praze. Respondentka pracuje na OSPOD již 20 let a na otázku č. 1 odpovídá následovně:

Nejčastěji doporučujeme uzavření dohody rodičů. To považujeme za základní povinnost rodičů, rozhodovat o svých dětech. Děti na to mají nejen právo, ale i kdo jiný zná své děti lépe než rodiče. Někdy se rodiče domluví sami, někdy potřebují prostředníka. Ať se sejdou u nás, v manželské poradně či u mediátora. Možné formy jednání s rodiči probereme a doporučíme jim tu optimální. Tím myslím optimální z hlediska věcného i finančního. Poradna a OSPOD rodičům pomáhá bezplatně,

mediátora si musí hradit. Je pak na rodičích, zda mají o jednání o dohodě zájem či nikoliv. Někdy jeden má a druhý ne. V takovém případě OSPOD i soud hledá příčinu nedohody. Ta může spočívat v osobnostní stránce rodiče či z jiných záležitostí – na příklad probíhající domácí násilí apod. To je pak jakékoliv setkání agresora a oběti kontraproduktivní. Ale to je širší problém. Jestliže se rodiče nedohodnou, snažíme se alespoň shodu hledat tam, kde možná je. To je alespoň částečná. Úskalím bývá nejen problematika péče, to je, kdo bude o dítě převážně pečovat, tedy výhradní, střídavá nebo společná péče, ale hlavně výše výživného. Ta pak souvisí i s rozvodovou problematikou, tedy spíše s rozdělením společného jmění manželů.

Otázka č. 2:

Alternativní postupy k řešení mohou být, ale jde o soukromé záležitosti rodičů. Může zde hrát roli příslušnost k nějaké církvi, sektě apod. Ale rozvod a úprava poměrů před rozvodem je záležitost probíhající dle zákona a tudíž alternativy mohou jít jen mimo zákon. Je ale fakt, že církevní sňatek může být civilně rozvedený, i když před církví stále platí. Jelikož z manželství dle Nového občanského zákoníku vyplývají příslušná práva, ale i povinnosti, na příklad vyživovací, je občan k rozvodu manželství tak trochu nucen. Jindy komplikace, které rozvod doprovázejí, majetkové vyrovnání, především u těžko dělitelného majetku, manžele nutí rozvod nepodstupovat. Jde tedy u případných alternativních forem odluky manželů o individuální důvody, které je k tomu vedou. Zákon je ale jednoznačný. U úprav poměrů k dětem je to analogické. V případě, že rodiče nejsou manželé, nemusejí podstupovat ani úpravu poměrů k dětem, nejsou-li oddáni. Asi to lze zjednodušit, když partneri chtějí účast státu v jejich svazku se všemi pro a proti, mluví jim i do ukončení tohoto svazku. Není-li státu třeba, nevnučuje partnerům svou vůli. Ale zase jejich spory na základě jejich projevené vůle, podáním návrhu k soudu, vyhoví. Rodiče na OSPOD dostanou informace o těchto možnostech.

Otázka č. 3:

S cochemským modelem zkušenost do určité míry mám. Cochemský model vychází z aktivity soudce, který o jeho jakoukoliv formu projeví zájem. OSPOD v ideálním případě spolupracuje i bez účasti soudu na společném postupu v zájmu dětí s jinými odborníky, ale nejedná se o cochemský model. Cochemský model mne velmi zajímá, a tak mám za sebou několik seminářů. Problém je, že aktivita soudců není

plánovatelná a já nemám zatím to štěstí, že by soudci, kteří jsou příslušní k našim případům, měli zájem. Ze seminářů, které lektorovali soudci, vyšlo najevo, že ani pro soudce toto není jednoduché. Musí být opravdu kompetentní a mít přesah od paragrafů k opravdovému zájmu dítěte, a také vnímat rodiče jako kompetentní osoby, které je nutné k jejich odpovědnosti dostat nebo alespoň přiblížit. Je ale fakt, že také musí mít znalosti o kontraindikaci cochemského modelu, to jsou třeba rodiče, u kterých probíhá domácí násilí, nebo jsou psychiatři, mají psychózy, mentální retardace, závislosti apod. Není-li kompetentní a osvědčený soudce, není cochemský model realizovatelný. Ale spolupráce ostatních případných aktérů v rámci cochemského modelu možná je a také se děje. Záleží na regionu a jeho možnostech odborného pokrytí.

Otázka č. 4:

Rodičovský plán pak chápu jako výstup z cochemské praxe. Je možné jej nahradit písemnou dohodou uzavřenou u mediátora či na OSPOD. V poradnách to nedělají, i když nic tomu nebrání, tak třeba někde ano. Dle statistik soudu v Novém Jičíně, kde s cochemským modelem začali, jsou rodiče, kteří mají rodičovský plán v rámci cochemského modelu u soudu převážně jen jednou, a to v prvním řízení. Vzhledem k tomu, že statistiky jiných soudů, kde cochemský model neprobíhá, nejsou, nelze ale objektivně srovnávat. I časové hledisko je vzhledem k poměrně krátkému období fungování cochemského modelu důležité započítat.

5.4 Analýza rozhovorů

Abych mohla rozhovory řádně analyzovat, nejprve si znovu uvedu základní výzkumnou otázku a vedlejší výzkumné otázky.

Jsou dnes sociálními pracovníky z OSPOD v praxi častěji využívány spíše alternativní či tradiční postupy při řešení rozvodové problematiky?

Jaké postupy při řešení rozvodové problematiky považují sociální pracovníci za alternativní? A Mají sociální pracovníci z OSPOD zkušenosti s cochemským modelem a rodičovským plánem?

Abych zachovala cíl své bakalářské práce, rozdělím si data z jednotlivých rozhovorů na data z pražských OSPODů a data z OSPODů z menších měst.

V první řadě v rozhovorech vyhledám všechny jimi používané postupy a následně je rozdělím mezi alternativní a tradiční dle jejich odpovědí.

Dále se zaměřím na to, zda měli sociální pracovníci zkušenosti s cochemským modelem a rodičovským plánem.

Z rozhovorů se sociálními pracovníky z menších měst vyplývá, že při své práci využívají nejčastěji samotné sociální poradenství, rodinnou či manželskou terapii a mediaci.

Za alternativní přístupy považují mediaci a cochemskou praxi.

Mnou dotazovaní sociální pracovníci uvádí, že oni osobně už nějakou zkušenost s cochemským modelem mají, ale pouze v menší míře nebo mají spíše zkušenost se soudní praxí, která tento model připomínala. Tím by se dalo říct, že cochemská praxe ještě u nás není tolik využívána. Co se týče rodičovského plánu, mnou dotazovaní sociální pracovníci z menších měst s tímto ještě plnou zkušenost nemají. Vědí, o co se jedná, ale nevyužívají ho.

Když se zaměříme na sociální pracovníky z Prahy, přičemž musíme vzít v potaz, že nejsou ze stejného OSPODu a mají různou praxi, nejčastěji rodičům nezletilých dětí doporučují manželskou poradnu, rodinnou terapii nebo mediaci.

Za alternativní postupy pak lze v jejich případě považovat právě cochemskou praxi, o které pak zejména respondentka V hovoří.

Respondent I pak oproti respondentce V zkušenosti s cochemskou praxí ještě nemá, avšak ví, že je již využívána některými soudci. Naproti tomu respondentka V už nějaké zkušenosti s cochemským modelem má a zajímá se o něj.

Respondent I se pak s rodičovským plánem ještě vůbec nesešel a respondentka V naopak uvádí, že za rodičovský plán považuje právě výstup z cochemské praxe a chápe ho v podstatě jako interní rodinný dokument.

5.5 Kazuistiky

Kazuistika č. 1: První kazuistika se týká rodiny nezletilého S, kde rodiče v první řadě podstoupili sezení u mediátora, na základě kterého sepsali dohodu o střídavé péči.

Následně se situace začala komplikovat, ale nakonec za pomoci dalších odborníků je situace zase stabilní.

Osobní anamnéza

Nezletilý S se narodil v roce 2009. Když mu byly tři roky, jeho matka podala návrh na rozvod a též návrh na svěření S do své výlučné péče. Nezletilý je bojácný a v přítomnosti cizích osob se drží své matky. Po delší době se ale nakonec rozkouká a v klidu odpovídá na otázky a ukazuje hračky.

Rodinná anamnéza

Rodina je vedena na OSPOD již sedm let, tedy od roku 2012. Matka s otcem nezletilého byli manželé od roku 2006 a z manželství mají pouze nezletilého S. Matka má však ještě z předchozích vztahů starší dceru a syna. Dcera je poněkud problémová a doma se příliš nevyskytuje, je jí 20 let. Syn matky z prvního manželství je milý mladý muž, který ještě chodí na střední školu, je mu 18 let. Nezletilý se rodičům narodil po třech letech vztahu.

Aktuální stav

V roce 2012 matka podala návrh na rozvod manželství a zároveň návrh na svěření S do své výlučné péče. Na základě tohoto návrhu soud vyzval OSPOD, aby provedl šetření v místě bydliště matky. OSPOD toto šetření provedl a uvádí, že neshledává v péči matky žádné nedostatky.

Otec chce nezletilého ale též do své výlučné péče. Nelíbí se mu totiž, že jeho syn přichází do styku se zletilou dcerou jeho manželky, která se údajně živí prostitucí, což je pro jeho syna velmi rizikové. Otec o matce tvrdí, že je psychicky nemocná, tudíž neschopna se o syna starat.

Prognóza

Komunikace mezi manželi je aktuálně velmi problematická, je potřeba, aby se domluvili na dalším postupu při řešení úpravy poměrů k jejich nezletilému synovi. Syn také jejich neustálé dohadování špatně snáší a velmi ho stresuje.

Návrhy na řešení

OSPOD doporučil rodičům nezletilého sezení u mediátora. Napříště matka uvádí, že s otcem jedná o dohodě. Výsledkem této dohody by pak měla být střídavá

péče. Nakonec se rodiče dohodli před okresním soudem na střídavé péči a soud jejich dohodu schválil.

Nezletilý se tedy pro dobu do rozvodu i po rozvodu manželství rodičů svěřuje do střídavé péče obou rodičů tak, že otec nezletilého převezme z péče matky v místě benzínové pumpy v neděli lichého týdne v 16 hodin a předá nezletilého tamtéž matce následující neděli lichého týdne v 16 hodin. Střídavá výchova takto upravená bude probíhat v rozsahu 14 dnů s každým z rodičů.

Matka bude mít vyživovací povinnost k nezletilému ve výši 2 000 Kč měsíčně, matka je povinna stanovené výživné platit k rukám otce, vždy do 15. dne v měsíci předem. Otec bude platit výživné na syna ve výši 1 000 Kč měsíčně. Otec je povinen stanovené výživné platit k rukám matky, vždy do 15. dne v měsíci předem.

Dále byl v rozsudku též upraven styk otce s nezletilým, a to tak, že o vánočních svátcích v každém lichém roce od 22. 12. od 16 hodin do 29. 12. do 16 hodin bude nezletilý u otce. A matka pak bude s nezletilým o vánočních svátcích v každém sudém roce od 22. 12. od 16 hodin do 29. 12. do 16 hodin.

Vývoj situace

Následujícího roku podal však otec návrh k soudu na změnu úpravy poměrů. Uvedl totiž, že se výrazně změnilo chování jeho syna ve chvíli, kdy ho má vrátet zpátky k matce. Dále otec nezletilého uvádí, že syn mu opakovaně telefonuje a sděluje, že chce jet k němu. Syn má také nastoupit na základní školu a rodiče se ještě nedohodli, na kterou.

Na základě tohoto návrhu OSPOD prováděl další šetření a pohovory s oběma rodiči i nezletilým. Následně doporučil terapii. Na základě terapie se zjistilo, že nezletilý je osamělý a inklinuje k emoční labilitě, proto terapeutka doporučila, aby další jednání o úpravě poměrů proběhlo co nejrychleji. Žádoucí je pak také zachování kladného vztahu s oběma rodiči.

Soud v dalším jednání ustanovil znalkyni, která se měla zaměřit na výchovné schopnosti obou rodičů. Vyšetřením byla zjištěna traumatizace nezletilého a navádění otcem proti matce i její rodině.

Soud nařídil další jednání. Matka do té doby nepředávala syna otcí, za což dostala pokutu. Otec se však k soudnímu jednání stejně nedostavil, proto byl následně soud odročen.

Komplikace samozřejmě nastaly ve chvíli, kdy otec přijel pro nezletilého a matka ho opět nechtěla předat. K tomuto incidentu byla přivolána Policie ČR a OSPOD. Policie situaci uklidnila a OSPOD provedl pohovor s nezletilým. Závěrem tohoto pohovoru bylo, že nezletilý neustále vyjadřoval zájem být v péči matky.

Návrhy na řešení

OSPOD znovu apeluje na rodiče s tím, že je dítě psychicky nestabilní a že v tom má příčinu situace mezi rodiči, proto doporučuje dohodu mezi rodiči, nejlépe uzavřenou před odborníkem. Rodičům znovu doporučena mediace.

Soud vydal ve věci rozsudek, kde nezletilého svěřil do péče matky. Proti tomuto rozhodnutí se otec opět odvolal. Oba rodiče začali docházet k terapeutovi a přislíbili OSPOD, že se znovu sejdou u mediátora.

Závěr

Rodiče nakonec znovu přišli s dohodou o úpravě poměrů, otec souhlasil s tím, že nezletilý bude v péči matky a on bude mít vyživovací povinnost.

OSPOD má poslední informaci od matky, kde matka sděluje, že situace se hodně zlepšila a dokonce i předávání nezletilého je již bezkonfliktní.

Kazuistika č. 2 - Další kazuistika se týká rodiny nezletilého K, kde nakonec psychologická pomoc rodičům otevřela oči a na základě rodinné terapie se následně domluvili na dalších postupech.

Osobní anamnéza

Nezletilý K je sedmiletý malý chlapec. Je usměvavý a hravý. Má moc rád svoji maminku i tatínka. Ze začátku bylo jeho chování při předávání zvláštní, až rituální, ale postupem času se vše uklidnilo a předávání probíhá tak, jak má.

Rodinná anamnéza

Rodina nezletilého K je na OSPOD vedena 5 let. Rodiče nezletilého nejsou manželé. Žili spolu tři roky a pak se jim narodil malý K. Potom spolu žili ještě další dva roky, ale následně se matka i s nezletilým sbalila a odešla k mamince.

Aktuální stav

Rodiče spolu poté na OSPOD uzavřeli prozatímní dohodu o tom, že syn bude do soudního líčení v péči matky a s otcem se bude stýkat, kdykoliv bude chtít. Následně si oba rodiče podali návrh na svěření syna do své výlučné péče.

Otec má ale pocit, že matka péči o syna zanedbává a tudíž nadále nechce, aby byl syn v její péči. Otec dále také pozoruje změny v chování syna, kdy při předání syn v přítomnosti matky do otce kope a plive na něj. Když se matka vzdálí, situace se opět uklidní.

Návrhy na řešení

Pracovnice OSPOD doporučila otci asistované předávání a mediaci, kterou by měli podstoupit s matkou. Rodiče před mediátorem dojednali dohodu, kterou následně šli společně prezentovat na OSPOD. Dohoda se týkala styku otce se synem do dalšího soudního jednání.

Vývoj situace

Následně se na OSPOD dostavila sama matka, aby se k věci též vyjádřila. Otec nezletilého je prý agresivní alkoholik a několikrát ji i jejího syna vyhodil z bytu uprostřed noci. Proto se s ním nakonec rozešla. Jako důkaz předložila matka zprávu z Acorusu.

Poté sociální pracovnice uskutečnily šetření v místě bydliště otce zrovna ve chvíli, kdy byl nezletilý u otce. Neshledaly na chování nezletilého k otci nic zvláštního či dokonce negativního. Vše bylo v pořádku.

Následně pak proběhlo asistované předání nezletilého, kde byly sociální pracovnice svědky nezvyklého chování nezletilého vůči svému otci. Nezletilý přišel s otcem k místu setkání naprosto v klidu, ale jakmile uviděl matku, začal do otce kopat, plival na něj a nadával mu. Matka celé situaci přihlížela a usmívala se.

Sociální pracovnice matku poučila o důležitosti pokárání ve chvíli, kdy se syn k otci takto chová. Dítě musí své rodiče respektovat. Sociální pracovnice OSPOD matce doporučila odborníka v oboru psychologie, matka však žádného odborníka

nenavštívila. Sociální pracovnice se domnívá, že matka byt' i nevědomky nabádá syna proti otci.

Otec si začal schůzky s matkou nahrávat. Zachytil, jak se matka přiznala k tomu, že ji z domu nikdo nevyhodil, že odešla dobrovolně. Vyhrožovala otci, že se postará o to, aby dítě už nikdy neviděl.

Otec podal k soudu návrh na vydání předběžného opatření, který upravuje podrobně styk s nezl. a dále hrazení výživného na nezletilého, soud ho však zamítl, protože nadále probíhá opatrovnické řízení.

Prognóza

Případ je velmi komplikovaný tím, že vzájemná komunikace mezi rodiči je prakticky nulová nebo srší vulgarismy. Synovo chování k otci se zmírnilo, ale pořád je tristní. Je důležité, aby spolu rodiče začali plodně komunikovat a situaci řešit.

Návrhy na řešení

Následně proběhla případová konference. Této ze zúčastnili rodiče nezletilého, pracovnice z OSPOD, kurátor pro děti a mládež, dětská lékařka, rodinný poradce, pracovnice z rodinného centra PEXESO, Fond ohrožených dětí, psychologka z domu tří přání, ACORUS a ředitelka mateřské školy, kam nezletilý dochází.

Cílem této konferenci bylo vytvořit optimální plán péče pro nezletilého, zlepšení komunikace mezi rodiči a vyřešit, do které MŠ bude docházet a hlavně, aby tam docházel. Všichni zúčastnění byli vyslechnuti a vznesli své návrhy.

Nakonec se všichni domluvili na tom, že je potřeba zajistit bezpečnou komunikaci mezi rodiči nezletilého a následně doporučili rodinnou terapii, kde se společně dohodnou na dalším postupy, který by vedl k vyřešení situace ku prospěchu všech, ale primárně samozřejmě ku prospěchu nezletilého K.

Rodičům pak samostatně doporučili, aby každý z nich docházel k odborníkovi v oblasti psychologie.

Závěr

Rodiče toto nakonec učinili a následně všichni podstoupili rodinnou terapii, na základě které se domluvili na tom, že syn bude ve výlučné péči matky a bude se s otcem nadále stýkat. Syna si rodiče předají na neutrální půdě.

Zatím tato dohoda funguje a rodiče spolu celkem dobře komunikují. Malý K už se k otci před matkou nechová podivně.

Kazuistika č. 3 - Následující kazuistika je o rodině malé L, kdy maminka nezletilé přišla otci na nevěru a chystala se podat návrh na rozvod manželství a na svěření nezletilé do své výlučné péče. Následná manželská terapie však udělala v případě velký zlom a žádný rozvod se nekonal.

Osobní anamnéza

Malé L jsou čtyři roky. Je usměvavá malá holčička, která se nestydí v přítomnosti cizích lidí a bez ostychu ukazuje hračky a obrázky.

Rodinná anamnéza

Rodina malé L je vedena na OSPOD od začátku roku. Rodiče L jsou manželé teprve tři roky, ale společnou domácnost vedou již šest let. Matka ani otec nemají kromě nezletilé žádné jiné děti.

Aktuální situace

Matka nezletilé přišla na OSPOD s tím, že ji manžel podvedl a že se chce okamžitě rozvést. Přišla se tedy poradit, jak by měla dále postupovat, případně jak má sepsat návrh na svěření nezletilé do své výlučné péče.

Prognóza

Situace je jistě velmi nepříjemná, ale v těchto případech se ještě dá leccos zachránit. Proto je pomoc odborníka na místě, mnohdy situaci velmi dobře zvládne a uklidní.

Návrhy na řešení

Sociální pracovnice na OSPOD matku dále informovaly o průběhu soudního jednání. Dále jí informovaly o tom, že v případě dohody obou manželů, soud postupuje mnohem rychleji. Následně tedy matce byla doporučena manželská poradna, kde by manželé mohli zkusit své problémy prokonzultovat s odborníkem, případně se pak dobrat nějakého kloudného výsledku.

Matka OSPOD ubezpečila, že toto probere s manželem a bude usilovat o dohodu o úpravě poměrů k nezletilé a následné majetkové vyrovnání manželů.

Závěr

Rodiče nezletilé dále absolvovali tři sezení v manželské poradně, kde se společně domluvili, že návrh na rozvod podávat nebudou, tudíž ani nebudou podávat návrh na úpravu poměrů k nezletilé a ještě to spolu zkusí.

Rodičům dále doporučena další sezení. O dalším vývoji případu nemáme už dále žádné zprávy, tudíž můžeme předpokládat, že manželství skutečně zůstalo zachováno.

Kazuistiku, kde by šlo čistě o cochemskou praxi bohužel nemám k dispozici, většinou se jedná o soudní praxi, která cochemskou připomíná a snaží se tak přimět rodiče k dohodě, ale stejně má nakonec poslední slovo soudce, i když dohoda neproběhne.

5.6 Shrnutí

Jako svou hlavní výzkumnou otázku jsem si stanovila: Jsou dnes sociálními pracovníky z OSPOD v praxi častěji využívány spíše alternativní či tradiční postupy při řešení rozvodové problematiky?

Jako vedlejší výzkumné otázky jsem si zvolila:

Jaké postupy při řešení rozvodové problematiky považují sociální pracovníci za alternativní? A Mají sociální pracovníci z OSPOD zkušenosti s cochemským modelem a rodičovským plánem?

Na otázky vedoucí k odpovědi na výzkumné otázky mi odpovídalo pět respondentů. Tři respondenti byli z OSPODů na menších městech a dva respondenti z OSPODů v Praze, každý z jiného.

Nakonec z mnou položených otázek vyplývá, že sociální pracovnice z menších měst stále využívají tradiční postupy při řešení rozvodové problematiky častěji, než ty alternativní. Může to být zapříčiněno tím, že alternativní postupy, jako je cochemská praxe a rodičovský plán, u nás ještě nejsou tolik praktikovány nebo nejsou praktikovány vůbec.

Za alternativní postupy při řešení rozvodové problematiky pak považují nejčastěji již zmíněnou cochemskou praxi a dále pak uváděly mediaci. Já osobně mediaci chápu též jako určitou alternativu, ale spíš jako alternativu k určité terapii nebo k poradenství na OSPOD, ale v dnešní době je mediace již tak rozšířená, že už nemám pocit, že by byla alternativním přístupem jako na příklad cochemská praxe.

Cochemskou praxi všechny dotázané znají, ale setkaly se s ní jen v menší míře. Většinou se jednalo o určitou soudní praxi, která cochemskou praxi pouze připomínala. Na toto můžeme pohlížet tak, že cochemská praxe ještě není v našem státě plně užívána a propagována, i když v Německu má velké úspěchy.

O rodičovském plánu pak sociální pracovníce slyšely, ale ve své praxi ho ještě neaplikovaly, ani se s ním přímo nesetkaly. Měla by to být ještě novinka, která není plně v oběhu, samozřejmě též cílicí na dohodu mezi rodiči.

Naproti tomu, když se zaměříme na sociální pracovníky z Prahy, přičemž mými respondenty byly dva a každý z jiné části Prahy a s rozdílnou praxí, vidíme zde určité rozkoly v odpovědích. Samozřejmě velkou roli zde hraje již zmíněná praxe.

Ale z odpovědí na mé otázky by se též dalo usuzovat, že i tito sociální pracovníci častěji doporučují tradiční postupy místo těch alternativních. Znovu mě to utvrzuje v tom, že alternativní postupy nejsou u nás ještě tak rozšířené.

Za alternativní postup pak můžeme i v těchto případech považovat primárně cochemskou praxi. Bohužel z odpovědí u těchto respondentů to plně nevyplývá, ale následující odpovědi to dokreslují.

O cochemské praxi pak oba sociální pracovníci slyšeli, ale respondent I s touto praxí zkušenosti nemá a respondentka V uvádí, že s cochemskou praxí má zkušenosti pouze do určité míry. Což znovu navazuje na to, že cochemská praxe jako taková u nás ještě není plně využívána a můžeme se setkat pouze se soudní praxí jí podobnou.

Co se týče rodičovského plánu, tak respondent I o něm zatím vůbec neslyšel a respondentka V se domnívá, že se jedná o výstup z cochemské praxe. Což opět značí, že rodičovský plán ještě není využíván a některé OSPODy o něm zatím ještě nevědí.

Z výše uvedeného tedy nakonec vyplývá, že tradiční postupy jsou stále ještě běžněji využívanými a stále fungujícími postupy, které jsou vyzkoušené a mnohdy se

doplňují. Často se v jednotlivých případech používá hned několik postupů při řešení rozvodové problematiky, jak je vidět i v některých výše uvedených kazuistikách.

Sociální pracovníce na OSPOD už jsou odbornice sami o sobě a už i sociální poradenství, které svým klientům poskytují, je vlastně takovým prvotním krůčkem k určitému řešení.

Naopak pokud se podíváme na alternativní postupy, tedy v našem případě na cochemský model a rodičovský plán, je vidět, že už pomalinku vystrkují růžky a pomalu se do našeho systému integrují. Je totiž důležité, abychom měli určité alternativy i k našim postupům, protože společnost jako taková se též neustále vyvíjí, proto i práce s rodinou potřebuje neustále inovace ve svých postupech a modelech práce.

Takže dnes vycházíme ze závěru, že aplikace tradičních postupů je stále ještě častější, ale za dalších pár let už se můžeme setkat s tím, že alternativní postupy budou stejně tak časté. Nebo dokonce už nebudou alternativními a budeme mít nové alternativní přístupy, jako je tomu u mediace.

5.7 Diskuze

Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit, zda sociální pracovníce používá při své práci i alternativní postupy při řešení rozvodové problematiky. Dále jsem tyto alternativní postupy práce představila a dotazem zjišťovala, zda se s nimi sociální pracovníci z OSPOD setkali či nikoliv.

Vedlejším cílem mé bakalářské práce pak bylo porovnání tradičních a alternativních postupů při řešení rozvodové problematiky.

Na základě rozhovorů, které jsem shrnula v předchozí kapitole, jsem pak zjistila, že sociální pracovníci z OSPOD stále ještě více používají při své práci tradiční postupy při řešení rozvodové problematiky.

Není to tím, že by nové alternativní postupy neznali, ale spíše je to tím, dle mého názoru, že se k nám ještě alternace v úplné formě nepřenesly, tudíž nejsou plně vyzkoušené a při řešení tak choulostivého tématu, jako je rozvod manželství a následná

úprava poměrů k nezletilým dětem, není jednoduché pouštět se do něčeho úplně nového.

Zároveň ale cítím, že jsou k alternativním sociální pracovníci svolní a čekají na ně, protože u našich sousedů v Německu fungují skvěle. Odbourávají se tak zbytečné průtahy v jednáních a apeluje se na zachování rodičovských kompetencí, protože každý z rodičů má rodičovskou odpovědnost k dítěti.

Proto si myslím, že je potřeba, aby se povědomí o alternativních postupech při řešení rozvodové problematiky u nás nadále rozšiřovalo, a tím přispívalo k snazšímu, možná i lepšímu, řešení právě zmiňované problematiky úpravy poměrů k nezletilým dětem.

Závěr

V závěru své bakalářské práce s názvem Alternativní postupy při řešení rozvodové problematiky zhodnotím, zda jsem naplnila svůj cíl práce, který jsem si stanovila.

Cílem této bakalářské práce tedy bylo zjistit, zda pracovníci OSPOD používají při své práci při řešení rozvodových situací i alternativní modely. Dále pak blíže představit tyto jednotlivé postupy, vznikající jako alternativa k tradičním postupům, které se běžně využívají. Následně pak porovnat jednotlivé postupy využívané sociálními pracovníky z Prahy a menších měst.

K cíli své bakalářské práce jsem se dopracovala prostřednictvím rozhovorů, které jsem vedla se sociálními pracovníky. Zpětně spatřuji nedostatek v tom, že rozhovory mohly být vedeny i s více respondenty a mohla jsem použít více doplňujících otázek pro širší uchopení problematiky. Nicméně otázky, které jsem použila mě nakonec, dle mého názoru, k cíli práce i přesto dovedly.

Místo dalších respondentů jsem pro dokreslení problematiky použila kazuistiku jednotlivých případů, které mnohdy obsahovaly hned několik přístupů, které jsem konkrétně popsala v částech mé bakalářské práce s názvy Tradiční postupy a Alternativní postupy při řešení rozvodové problematiky.

Celkově mě zpracovávání této bakalářské práce bavilo a inspirovalo k dalším tématům. Osobně směřuji také k práci na OSPOD, proto budu vývoj integrace alternativních postupů do práce sociálních pracovníků nadále sledovat.

Vraťme se ale znovu k cíli mé bakalářské práce. Samozřejmě tyto výsledky nelze brát jako dogma, protože šlo o menší počet respondentů. K tomu, abychom je mohli plošně globalizovat, by byla potřeba respondentů daleko víc a rozhovory více prohloubit.

Nakonec tedy můžeme říct, že tradiční postupy jsou stále ještě běžněji využívanými a stále fungujícími postupy, které jsou vyzkoušené a mnohdy se doplňují. Často se v jednotlivých případech používá hned několik postupů při řešení rozvodové problematiky.

Tyto postupy jsou vyzkoušené a velmi dobře spolu kooperují nebo se doplňují, proto si myslím, že sociální pracovníci už mají toto vžitě a je jim to hned při

nástupu do práce sdělováno jejich mentory, kteří tyto postupy používají také a mnohdy je používají dlouhá léta.

Co se týče jejich porovnání, specifika jednotlivých postupů jsou uvedena už při jejich vymezení. Lze však s lehkostí říci, že alternativní postupy jsou alternativními hlavně i v tom, že jednak cílí na dohodu rodičů, aby zachovaly jejich kompetence, a také se snaží o co nejrychlejší vyřešení celé situace, bez zbytečných průtahů.

S ohledem na výše uvedené si dovoluji říct, že jsem svůj cíl práce splnila.

Na závěr se chci ještě vyjádřit k připravovanému návrhu novely občanského soudního řádu, který upravuje občanské soudní řízení, kdy má být část soudní agendy a kompetencí přesunuta na notáře. Jedná se zejména o tzv. nesporné rozvody, kdy se manželé na všem dohodli. A s tím by také souviselo to, že část agendy OSPOD se též může v těchto případech přesunout na notáře.

Já si myslím, že tohle je naprosto perfektní nápad a skvělá perspektiva pro české soudnictví, které je nesmírně přehlcené. I OSPODY jsou skutečně velmi přehlcené. Proto si myslím, že od těchto byt' jednoduchých věcí, se jim velmi uleví.

V těchto případech totiž není potřeba žádný velký zásah, protože se jedná o dohodu, proto by bylo mnohem jednodušší pro všechny zúčastněné, kdyby takové případy řešili právě notáři. Zároveň by se eliminovaly i průtahy v řízeních.

Seznam použité literatury a dalších zdrojů

FRANCOVÁ, Marie a Jana DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 8074785009.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

HOLÁ, Lenka. *Rodinná mediace v České republice*. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-7502-015-4.

HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka, KRÁLÍČKOVÁ, Lenka, WESTPHALOVÁ a další. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9.

JÜRGEN, Rudolph. *Du bist mein Kind*. Přeložil PODIVÍNSKÝ, Tomáš. *Ty jsi moje dítě*. Praha: Magistrát hl. m. Prahy, 2010. ISBN 978-80-254-8250-6.

KRATOCHVÍL, Stanislav. *Manželská a párová terapie*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-646-9.

MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-502-8.

MATOUŠEK, Oldřich, Alois KŘIŠŤAN a další. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7.

MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny v kontextu plánování péče*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-739-8.

MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ a další. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-818-0.

MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. Praha: Slon, 2006. ISBN 978-80-86429-87-8.

NOVÁK, Tomáš a Bohumila PRŮCHOVÁ. *Předrozvodové a rozvodové poradenství*. Praha: Grada, 2007. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1449-3.

NOVOTNÁ, Věra, BURDOVÁ, Eva, RIEDLOVÁ JURKOVÁ, Jana. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*. Praha: Anag, 2014. ISBN 978-80-7263-914-4.

PEMOVÁ, Terezie a Radek, PTÁČEK. *Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4317-2.

RADVANOVÁ, Senta. *Rodina a dítě v novém občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-578-7.

REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-3006-6.

ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Průvodce rodinnou mediací*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1157-0.

TEYBER, Edward. *Helping children cope with divorce*. Přeložili CHALOUPKA, Lukáš a Dagmar BREJLOVÁ. *Děti a rozvod. Návrat domů*, 2007. ISBN 978-80-7255-163-7.

ZUKLÍNOVÁ, Michaela, Jan, DVOŘÁK, Jiří, ŠVESTKA a další. *Občanské právo hmotné*. Svazek 2. Díl druhý: Rodinné právo. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. ISBN 978-80-7478-325-8.

Seznam použitých právních předpisů:

Nařízení Evropské Unie 2016/679 General Data Protection Regulation (GDPR)

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (občanský zákoník)

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o sociálně-právní ochraně dětí)

Zákon č. 292/2012 Sb., o zvláštních řízeních soudních (zákon o zvláštních řízeních soudních)

Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů (zákon o ochraně osobních údajů)

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (občanský soudní řád)

Seznam použitých internetových zdrojů:

Cochemská praxe [online] Cochem.pro: © 2018 [cit. 01. 05. 2019]. Dostupné z: <http://www.cochem.pro>

MPSV a další: *Sociálně-právní ochrana dětí v případech rozvodových a rozchodových konfliktů* [online] Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR: © 2012 [cit. 03.05. 2019]. ISBN 978-80-7421-048-8. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/14824/konflikty.pdf>

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR: *Legislativa a systém sociálně-právní ochrany* [online] MPSV: © 2013 [cit. 04. 05. 2019]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14304>

Přílohy

Ukázkový rozhovor

Jaké postupy řešení rozvodové problematiky rodičům nezletilých dětí nejčastěji doporučujete?

Vždy je přístup ke klientům individuální, ale za mě platí takové nepsané pravidlo, že domluvou jde vše líp. Za sebe tedy rozhodně můžu říct, že se na počátku kontaktu s rodiči snažím hledat nějaké společné řešení, které by bylo vyhovující pro všechny strany. Samozřejmě na prvním místě musí být v zájmu dítěte, jehož rodiče jsou v rozchodovém sporu. Pokud nezafunguje snaha o dohodu nebo nedojdeme k žádné společné řeči, doporučuje se, aby jeden z rodičů podal návrh na úpravu poměrů k nezletilým dětem. Rodiče nejsou k dohodám nijak nuceni, je jim však také sdělováno, jak takový proces probíhá a že může být poměrně časově vleklý.

Existují podle Vás nějaké alternativní postupy k řešení rozvodové problematiky?

Jako určitou alternativu bychom mohli chápat doporučení k mediačnímu sezení a ideálně následné sepsání dohody mezi rodiči podané na soud. Co však považují rozhodně za alternativu oproti stávajícímu systému je tzv. Cochemský model či praxe. Dále určitě využití mediace jako podpůrného nástroje pro docílení dohody mezi rodiči v rozchodové fázi či řízení. Někteří naši soudci volí postup, kdy po obdržení návrhu od rodičů, tyto předvolají a vzápětí nařídí několik sezení u mediátora, aby se spor nemusel rozhodovat represivně, ale aby vycházel z rodičů samotných.

Setkala jste se někdy s případem, kdy se manželé po Vámi doporučeném postupu nebo návštěvě odborníka nerozvedli?

Na OSPOD pracuji téměř sedm let a za tu dobu se mi to nestalo, lépe řečeno, nevím o tom, že by k něčemu takovému došlo. Ale určitě po návštěvě mediátora či rodinné terapie se to může stát.

Máte zkušenosti s cochemským modelem?

V úplně zjednodušené formě se jej snaží vnést do praxe Okresní soud pro Prahu východ ve spolupráci s námi. V Cochemské praxi však jde o velkou zainteresovanost všech stran řízení. Řekla bych, že tomu mnohdy brání právní zástupci rodičů, kteří ve sporu vidí pouze zisk nikoli jeho rychlé a zdárné ukončení. V tomto směru máme před sebou ještě velký kus cesty. Ale náš OSPOD se rozhodně pokouší jít v procesu rozchodu rodičů smířčí cestou a hledá různé možnosti, jak toho dosáhnout.

Říká Vám něco pojem rodičovský plán?

Tak jsem si myslěla, že vím, co to je, ale když jsem to hledala, abych se ujistila, že neříkám nesmysly, zjistila jsem, že to nevím. Tento plán tedy náš OSPOD zatím nevyužívá. Máme pouze jakýsi dopis rodičům, kde jsou spraveni o tom, že mají rodičovské kompetence a jak by se měli v situaci rozchodu chovat ke svému dítěti. Jsou tam různé rady a doporučení co dělat a co naopak ne.